

Страшний Замок

Дмитро Тягнигоре

I

На скалистім березі ріки Буг стояв у XVIII сторіччі великий замок, обведений мурованою стіною. Над великою залізною брамою маячили великі оборонні башти, кругом був глибокий рів, наповнений водою. До брами вів міст, котрий на ніч розводився і половина його ховалась під браму. Мури поросли мохом, великанські дерева окружали замок.

Немало видів старий замок за час свого існування, не одну тайну схоронив у собі. Сумом віяло від замку, а особливо в непогоду, коли панує хуртовина, як скриплять дерева, як почне заводити вітер.

Замок на ту пору, про яку йдеться в оповіданні, належав баронові Артурові Розену, котрий жив самотно, незважаючи на те, що минало йому сорок літ, не женився. Уся услуга замку складалась із старого камердинера Леопольда, кухарки, а разом і покоївки, п'ятдесятилітньої Марії і фірмана Андрія.

Барон Розен займав лише чотири кімнати в першій поверсі і три в другій. Решта кімнат, близько тридцяти, були багато умебльовані, але ніхто туди не заходив, бо Розен вів замкнене життя, гостей у себе не приймав і сам ні до кого не учашав. Слуги, як і сам господар, були мовчазні, сновигали по коритарях і кімнатах, наче привиди.

В теперішні часи такий замок і його обивателі з певністю стягнули б на себе увагу поліції, але в ті часи нікому не було до того діла.

Час від часу можна було помітити, як пізнім вечором на замкове подвір'я в'їжджав закритий будою віз, ставав біля ґанку, злізав високий рудий жид, йшов досередини, а за кілька хвилин виходив з Леопольдом, Андрієм і Марією і щось замотане в килимок здіймали з воза і вносили до середини, а за якої пів години жид виїжджав з замку.

З яким саме товаром приїжджав жид і лишав його в замку, довідаємось пізніше.

Сам замок і його мешканці були зв'язані з якоюсь глибокою тайною, котру вони старанно оберігали. Тайна та була страшна і відкриття її було ділом нелегким.

II

В Фінляндії, біля міста Гельсінґфорсу, в замку, проживала стара баронеса Анна Розен зі своїм внуком Ґуставом. Стара баронеса любила товариство, для того в замку щодня бували гості. Коли Ґуставові минуло двадцять п'ять літ, баронеса Розен сказала йому одного дня:

– Настав час, коли я маю доручити тобі ключ до відкриття родинної тайни, отже, слухай уважно. Твій батько, а мій син Альфред Розен і мама Герміна померли в молодих літах при загадкових обставинах. Жили вони в замку в Україні над рікою Бугом. Я не любила того замку, він наводив на мене тугу і страх, а тому дуже коротко там перебувала і оселилась на стало тут в моїм улюбленім замку. Одного дня приїхав до мене доктор Карл Берґер з тобою, Ґуставе, тобі було тоді всього п'ять літ, і доручив

лист твого покійного батька Альфреда, в котрім він писав, що умирає і просив прийняти тебе на виховання. Також повідомляв, що його жінка, а твоя мама Герміна також в тих днях померла. Далі просив, щоби про те усе оповісти тобі, коли будеш мати 25 літ. Що ти маєш поїхати на Україну, до замку баронів Розен і на третім поверсі віднайти в золотій кімнаті тайні дверцята в стіні, і там відкриється тобі велика тайна. Рівно ж там знайдеш лист і певні розпорядження батька, та щоби ти був дуже обережний з братом батька, а моїм сином, та твоїм дядьком Артуром Розеном, котрий мешкає в замку. Ось срібний ключ від потайних дверей в стіні. Тепер від себе мушу тобі сказати, що серце моє відчуває, що Артур є замішаний в справі наглої смерті твого батька і матері. З тої пори він не приїжджав до мене і на мої листи не відповідав, взагалі це людина злої волі і, як мені відомо, досі не женився, а живе одинцем, уникаючи людей. Отож ти повинен бути дуже обережний з ним і нічим не виявити йому своїх замірів. Рівно ж ні про що не звертайся з запитами до його служби. Пам'ятай, що той замок страшний, в нім царює нечистий, бажаючий людської крові. Я ні за що в світі не пустила б тебе, але проти передсмертної волі твого батька не можу йти. Виконай заповіт батька і якнайскорше покидай замок. Рік перед смертю твій батько зрікся своїх прав до нього в користь Артура, а я тобі записала оцей замок з усіма землями. Тепер ще одно: ось маєш ключ, котрим зможеш відчинити кожні внутрішні двері в замку, він тобі може стати у великій пригоді. Про існування того ключа ніхто не знає. Самого тебе я не пущу, з тобою поїде льокай Волтер Штойк, котрий любить тебе і не заважається голови за тебе положити. Крім того, він є мудрий і сильний.

Густав Розен з великою увагою слухав слів баронеси Розен, задавав їй різні питання, розпитував про Артура Розена і розподіл кімнат в замку, бо сам мало що пригадував собі.

За пару днів барон Густав Розен виїхав на Україну в товаристві Волтера Штойка. Оба були добре озброєні і споряджені в маленькі потайні ліхтарні.

III

Цілу дорогу Густав і Волтер снували пляни, як мають діяти для досягнення своєї мети. Коли були вже близько замку, рішили задержатись, щоби раніше пригланутись, що там діється, а для того завернули в коршму, яка стояла в лісі, на нічліг.

В коршмі не було нікого, лишень коршмар, рудий жид, дрімав на лавці. Побачивши гостей, жид пильно приглянувся до них і з питомою жидам цікавістю почав розпитувати, куди їдуть, чого і звідки. Подорожні відповіли, що вони купці і їдуть на Волинь.

Повечерявши, подорожні лягли спати. Густав, будучи стомленим, зараз заснув, а обережний Волтер не спав; йому видався підозрілим коршмар, а для того рішив бути наготові.

Проминуло дві-три години, і він почув стукіт надворі. Хтось під'їхав возом до воріт, ще за кілька хвилин дався чути стук у вікно. Коршмар зараз встав і відчинив двері. До сусідньої кімнати увійшло двох людей і почали з коршмарем розмову по-жидівськи. Волтер пильно прислухувався, а знаючи німецьку мову, розбирав, про що велась

розмова.

- Що, привіз? - запитав коршмар.

- Привіз, - відповів один з жидів, - молода і гарна. Ти добре заробиш.

- Але ти, Гершку, маєш накинути нам поверх умови, - говорив другий жид.

- Ну, ну! - озвався Гершко, - як добрий товар, то накину. Ви знаєте, що я ніколи вас не скривдив. А з яких вона, з гоїв чи з панів?

- З панів, дуже гарна, - відповів перший жид.

- Добре, я зараз запряжу коні і відвезу її, - сказав Гершко.

Взяв ліхтарню, і всі три вийшли з коршми. Волтерові стало ясним, що жида доставляють Гершкові дівчат, а він продає їх, але кому? Може, до замку, виринула думка. Треба дослідити; замок недалеко.

Волтер тихенько встав, відчинив вікно і опинився на подвір'ї, де, сховавшись в бур'яні, наглядав, що роблять жида.

Гершко оглядів "товар", одобрив його, вирахував гроші, запряг коні до свого воза, на котрий положили "товар", і виїхав з подвір'я в напрямку замку, а жида рівно ж від'їхали в протилежну сторону.

Волтер в певній віддалі пішов за возом. Дійсно Гершко віз "товар" до замку. Він став біля брами, потягнув за дріт, і за кілька хвилин відчинилось віконце; по короткій розмові скринула брама і Гершко в'їхав на подвір'я. Чув Волтер, як відчинились двері до замку, як зняли з воза "товар" і занесли до середини, а за півгодини Гершко виїхав, брама, замкнулась і запанувала тиша.

Волтер вернув до коршми не помічений Гершком і рано оповів про все Ґуставові.

- Нещаслива жертва, - сказав Ґустав, - нашим обов'язком є звільнити її.

Поснідавши і розплатившись з Гершком, виїхали з коршми. Скоро побачили замок - непривітний, сумний.

- Мусимо діяти швидко, - сказав Ґустав до Волтера.

- Так, цеї ночі ви маєте дістатися до тайного сховку, там з певністю знайдете необхідні вказівки.

IV

Коли під'їхали до брами, Волтер потягнув за дріт і за кілька хвилин відчинилось віконце в башті, в котре виглянув Леопольд і, підозріло оглянувши гостей, запитав, чого треба.

- Прошу повідомити барона, що барон Ґустав Розен хоче видіти його.

Леопольд увесь затремтів, закрив віконце і поспішив до замку. За кілька хвилин брама відчинилась, і непрошені гості в'їхали в замкове подвір'я. Ґустав попрямував до замку, а Волтер лишився біля коней. В дверях стрінув Ґустава Артур Розен і з вимушеною усмішкою запитав:

- Невже це я бачу мого братанича Ґустава Розена?

- Так, - відповів Ґустав, - це я, приїхав відвідати вас і подивитись на замок, в котрім родився. Думаю, що не відмовите в гостинності мені і моему слугі.

- Дуже рад бачити тебе, - відповів Артур і по привітанню, котре було досить

холодне, повів Густава досередини.

Мимохіть затремтів Густав, коли переступав поріг замку, в котрім скривалась тайна його батька.

Артур ввів Густава до витальні, котра була гарно та багато прибрана, лише з усіх кутиків віяло сумом.

- Ви не жонаті? - запитав Густав.

- Ні, не жонатий, - відповів Артур. - А ти ще парубок?

- Так, і я ще не жонатий.

На дальші питання Густава Артур відповідав уривчасто і з видимою неохотою. Видно було, що гість є для нього цілком небажаний.

По обіді Густав попросив дозволу оглянути замок. Артур зморщив брови, але повів Густава по кімнатах на першій поверсі. На другій поминув дві кімнати, що зараз помітив Густав, і пішли на третій поверх. Коли увійшли в кімнату, стеля котрої і гзимси були золочені, серце Густава забилося сильніше, а очі шукали в стіні потайних дверей. Бачив Густав, що його несимпатичний дядечко не все показує йому, але був і з цього задоволений, та старався запам'ятати усі ходи.

Кімната на нічліг була призначена на першій поверсі, а це не входило в пляни Густава. Волтера хотіли помістити в офіціні, але Густав настояв, щоби йому було дозволено спати в сусідній кімнаті. Коли пішли на спочинок, Густав умовився з Волтером, що останній лишиться удолині на сторожі, а він, Густав, піде сам на верх, а в разі якої небезпеки Волтер має спішити на поміч.

Проминуло зо дві години, і Густав тихцем вийшов з кімнати і почав підійматися на другий поверх. Там в одній з поминених кімнат спить Артур. Коби дістатися на третій поверх, а там вже безпечно.

Крок за кроком посувався Густав коритарем і сходами, наслухуючи, і, коли вийшов на третій поверх, зітхнув свободніше. Проміння місяця слабо освітлювало кімнати.

Ще кілька хвилин, і Густав увійшов до золотої салі і почав шукати гзимса, під котрим мав бути отвір для ключа. Нарешті знайшов його, потиснув, і гзимс подався вбік. Дріжачою рукою вийняв з кишені ключ, відчинив невеликі дверцята і вступив у маленьку кімнату, зачинивши за собою дверцята. Засвітив ліхтарню і став неначе громом поражений: перед ним на фотелю сидів його покійний батько, а на канапці, прикрита ковдрою, лежала мати.

Чи це привид, чи дійсність? Зимний піт вкрив його чоло. Та ні, він не спить, він ясно бачить батька і маму. Це їх трупи набальсамовані. Осліплений тою думкою, доторкнувся руки батька; вона була зимна.

Так, це набальсамовані трупи його родичів. Але чому ж вони тут, а не на цвинтарі?

Поруч фотеля, на котрім спочивав труп барона Альфреда Розена, стояв маленький столик, а на нім лежала велика запечатана коверта з написом:

"Має розпечатати мій син, барон Густав Розен". Тут розв'язка тайни, тут відповідь на опановуючі Густава питання.

Дрожачими руками відкрив коверту, вийняв кусок пергаменту і прочитав слідуюче:

"Дорогий сину! За яку годину часу мене не стане, та доки смерть ще не закрила моїх очей, відкриваю тобі, що сталось. Твоя мама, Гермiна, котра лежить поруч мене і котру я любив над життя своє, зрадила мене. Одного дня я застав її в обіймах мого негідного брата, а твого дядька Артура. Інстинктивно рука вхопила пістоль, я вистрілив, і мама, поцілена кулею в серце, звалилась на долівку мертвою; в той же мент Артур кинувся на мене і ножом прошив мої груди, а сам втік з замку. На ту пору над'їхав мій приятель, доктор Карл Берґер, перев'язав рану і я відзискав притомність. Берґерові я доручив труп твоєї матері і мій, бо надії на життя не було, набальсамувати і помістити в оцій тайній комірці; приготувати дві домовини і, начеб в них були наші трупи, поховати в могилі в парку, а тебе відвезти до моєї матері і нікому про те, що сталось, не говорити. Така моя воля. Тепер, коли тобі судилось побачити нас мертвих, маєш поховати наші трупи в парку, в тій могилі, про котру я спімнув, і мойому братові сказати, що він є убийник твого батька. Він, без сумніву, успокоївшись, буде жити в замку. Стережись його пімсти. В замку не задержуйся. Цей замок проклятий. В нім багато проллялось крови і не одно людське життя страчене. Привитай мою матусю, наколи вона ще жиє і будь щасливий. Прощай, милий сину, сили покидають мене. Стережись Артура. Скоро покидай замок. – Твій батько барон Альфред Розен".

Рясні сльози поллялись з очей Ґустава. Він склонився і поцілував руку батька, а відтак матері, котра зраду окупила своїм молодим життям і, сховавши коверту до кишені, вийшов і замкнув двері. Та лише ступив у другу кімнату, як побачив, що з кута йде йому назустріч якась людська постать в білій одежі. Ґустав мало не скрикнув. Тимчасом постать наблизилась до нього, місяць кинув через вікно своє проміння і освітив лице постаті – гарне дівоче лице.

– Не бійся, вислухай мене, – тихо промовила дівчина. – Я дух замордованої в цім страшнім замку дівчини Розалії. Мене силою привезли сюди, і барон Артур збезчестив мене і вчора убив. Я двадцять шоста жертва його звірячих інстинктів, а двадцять сьому минулої ночі привезли. Рятуй її нещасну, а наші кости поховай, будеш за це благословенний Богом, і не дай тому звірюці далі мордувати невинні жертви. Ходи, я тобі покажу, де нас убито.

Зимний піт обілляв Ґустава. Він пішов за духом дівчини, вона підійшла до одних дверей і сказала:

– Відчини.

Ґустав вийняв з кишені ключ, відчинив двері і увійшов до просторої кімнати. Засвітив ліхтарню, а дух дівчини сказав:

– Дивись! Тут нас убито. Тіла в оцім кітлі виварено, відділено від костей і закопано в парку, а кости он висять зв'язані рядочком. Бачиш, двадцять шість кістяків, а той крайній, то мої кости.

Дійсно, на жердці були розвішані, зв'язані шпаґатом кости.

– Молю тебе, – продовжив дух, – забори їх звідси, а ту нещасну рятуй! Іди, я покажу тобі, в котрій кімнаті вона замкнена. Ми всі в тій кімнаті перебували.

Ґустав, трясучись на цілім тілі, вийшов і направився за духом, котрий неначе плив

у повітря.

- Ось тут, в оцій кімнаті, - тихо промовив дух Розалії. - Рятуй її.

Це сказавши, дух зник.

Не довго надумуючись, Густав вийняв ключа, відчинив двері і увійшов до кімнати та засвітив ліхтарню. Розглянувшись, побачив на ліжку заплакану дівчину гарної вроди. Вона гляділа на Густава зі страхом, тремтячи цілим тілом.

- Не бійтесь мене, - промовив він тихо, - я прийшов, щоби вирятувати вас із кігтів того кровожерного звіра.

Дівчина заллялась сльозами, впала на коліна і, зложивши руки, як до молитви, промовила:

- Молю вас, спасіть мене. Я і мої родичі будемо вашими вічними довжниками.

- Хто ви така? - запитав Густав.

- Я донька шляхтича Яна Росінського, Марія. Мене три дні тому схопили якісь люди і минулої ночі привезли сюди. Мене тут збезчестять і уб'ють.

- Не бійтеся, я вас визволю, - заспокоїв Густав нещасну жертву. - Я зараз відістанусь з замку за поміччю. Ось маєте ніж і наколи б з'явився до вас властитель замку, щоби збезчестити, всадіть ніж в груди. За кілька годин я буду назад тут з поміччю.

- Не лишіть мене тут, благаю вас.

- Будьте певні того.

Це сказавши, Густав вийшов і замкнув двері. Та лише повернувся, як стрівся лицем в лице з Артуром, котрий в ту мить підніс до його лица ліхтарню.

- Ти що тут робиш?! - прошипів він. - Приїхав вивідати мої тайни! - і зміряв у груди Густава пістоль.

Але той ударив його по руці і пістоль випав. Тоді Артур, наче звір, кинувся на Густава, ліхтарня згасла, і оба противники звалились на долівку коритаря.

Густав знав добре, що його жде неминуча смерть, і для того добував останніх сил, щоби не дати Артурові змоги схопити себе за горло. В ту хвилю згадався йому котел, кості та дух замордованої Розалії. Він з жахом відчув, що Артур перемагає його, хотів крикнути, щоб прибїг на поміч Волтер, але голос відмовив послуху.

Тимчасом Волтер, занепокоєний довгою відсутністю Густава, вийшов в коритар і наслухував. Нараз перед ним з'явилась біла постать жінки і промовила:

- Спіши скорше на поміч. Іди за мною.

Привид попрямував безшумно вперед, а Волтер поспішав за ним, стискаючи в руці ніж. На другім поверсі привид зник, а кілька кроків попереду Волтер вчув шамотіння і кинувся туди, вийнявши з-під поли ліхтарню.

Вже Артур схопив Густава за горло, але Волтер сильним ударом ноги в бік заставив Артура випустити з рук свою жертву. Другим ударом в голову оглушив його і вмить відтягнув на сторону, скрутив руки й заткав рот хустиною.

Густав ледве зміг підвестися і минуло аж кілька хвилин, поки отямився.

- Якби не твоя поміч, то я отсе лежав би трупом, - сказав він до Волтера. - Занесім

цю потвору до моєї кімнати.

Взяли Артура і знесли надолину, де ще ліпше зв'язали, і Густав оповів Волтерові про все, що бачив і пережив. Рішили, що Волтер лишиться стерегти Артура, а Густав поїде до старости за поміччю. Та вперед пішли до кімнати, де знаходилася Марія Росінська, і забрали її, запевняючи, що їй уже не грозить небезпека, і вона лишилась під охороною Волтера. А Густав, відчинивши вікно, дістався на подвір'я, переліз через мур при допомозі шнура і за годину був у домі старости, котрому оповів про всі події.

Зараз же вирушив відділ сторожі, двох жовнірів передістались через мур на подвір'я, розбудили фірмана Андрія в його комірці біля брами, взяли в нього ключі, відчинили браму і увійшли до замку, де арештували Леопольда і кухарку Марію, а за півгодини жовніри привели коршмаря Гершка.

Артур, очунявши і побачивши, що усі його страшні вчинки відкриті, встиг піднести до уст перстень, відкрити його і випити сильну отруту. За пару хвилин на долівці лежав його труп.

Леопольда, Андрія, Марію і Гершка, котрі призналися до всього, забрали до в'язниці, а Марію Росінську відвезли до її родичів. Густав поховав родичів в парку; там же недалеко їх могили зложили кости невинних жертв, а труп Артура Розена вивезли в ліс і там закопали. Умебльовання замку Густав продав дооколичним дідичам і, лишивши замок пустою, від'їхав з Волтером до Гельсінг'форсу.

Проминуло багато літ, і з замку лишились одні лише руїни, над котрими в непогоду вітер заводить стоголосами і неначе оповідає про страшні, криваві події, які творились колись в страшнім замку.